

Valstybinė lietuvių kalbos komisija

2012 metų veiklos ataskaita

Vilnius, 2013

Turinys

Valstybinė lietuvių kalbos komisija	2
Kalbos komisijos veikla pagal nustatytas funkcijas	
1. Koordinuoja ir administruoja kalbos programas	3
2. Teikia Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, ministerijoms ir kitoms institucijoms siūlymus ir išvadas dėl kalbos politikos, Valstybinės kalbos įstatymo įgyvendinimo, teisės aktų kalbos ir (ar) terminijos	4
3. Nustato lietuvių kalbos tvarkybos kryptis, nagrinėja visuomenei svarbius kalbos kultūros, kalbos vartosenos ir norminimo klausimus ir priima dėl jų sprendimus, užtikrina kalbos normų sklaidą	5
Taikomieji kalbos tyrimai	5
Nutarimai ir protokoliniai nutarimai	5
Įvairių kalbos klausimų svarstymas pakomisių posėdžiuose	6
Ekspertinės išvados raštu įvairiais kalbos klausimais	6
Kalbos konsultacijų banko pildymas	7
Terminų banko informacinės ir organizacinės sistemos administravimas	7
Kalbos normų ir kitos kalbinės informacijos skelbimas Kalbos komisijos svetainėje	8
4. Vertina ir tvirtina norminamuosius kalbos veikalus, terminijos šaltinius, teisės aktų terminus, konsultuoja institucijas ir asmenis terminų tvarkybos klausimais	8
Teisės aktų terminų derinimas vieno langelio principu	8
Bendradarbiavimas su ES institucijomis terminijos klausimais	9
5. Rūpinasi lietuvių kalbos diegimu į informacines technologijas	9
6. Skelbia rekomendacijas dėl svetimžodžių atitikmenų, rūpinasi kalbos paveldu – tarmių ir etninių vietovardžių išsaugojimu, raštijos paminklų publikavimu ir kt.	10
7. Rūpinasi kalbos būkle švietimo įstaigose, visuomenės informavimo priemonėse, leidyboje, mokslo veikloje, viešajame gyvenime ir kitose srityse	11
Vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimas	11
Kiti su švietimo sritimi susiję darbai	11
Kiti darbai	12
Kalbos konsultacijos internetu ir telefonu	12
Visuomenės kalbiniam švietimui skirtos priemonės	12
8. Bendradarbiauja su Kalbos inspekcija ir kalbos tvarkytojais, teikia konsultacijas kalbos vartosenos ir kalbos politikos klausimais	13
9. Įgyvendina kitas teisės aktų nustatytas funkcijas	13

Valstybinė lietuvių kalbos komisija

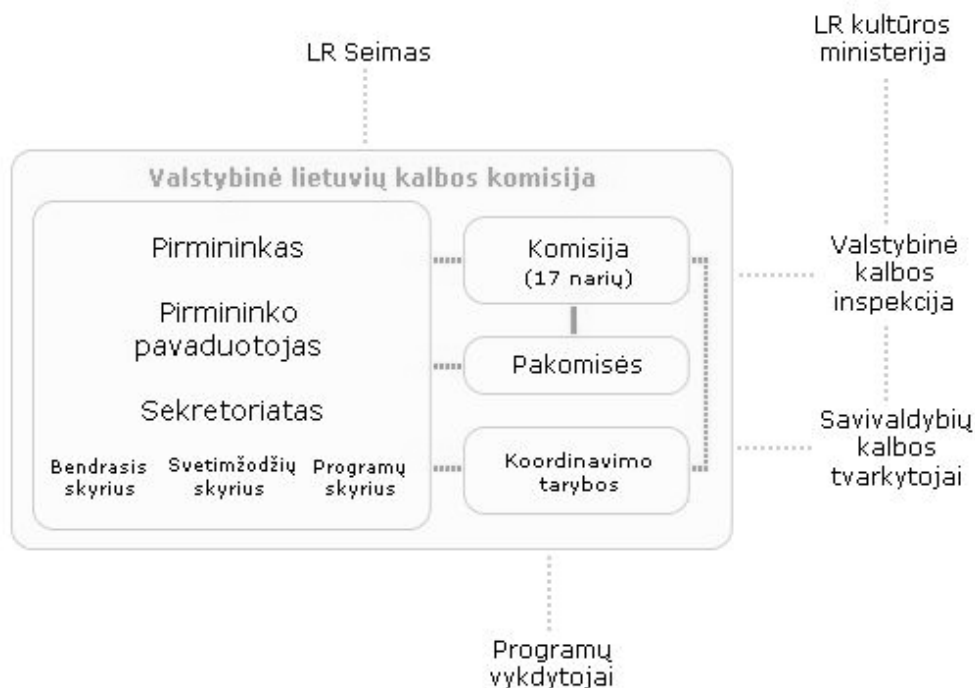
Valstybinė lietuvių kalbos komisija (toliau – Kalbos komisija) yra Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta valstybės įstaiga. Jos veiklos pobūdis, uždaviniai, funkcijos ir sandara nustatyti 2001 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos Valstybinės lietuvių kalbos komisijos įstatyme (Žin., 2001, Nr. 102-3628; Nr. 83-2985, 115-4281) ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Seimo 2004 m. gegužės 11 d. nutarimu Nr. IX-2232 (Žin., 2004, Nr. 81-2887).

Kalbos komisiją sudaro 17 Seimo skiriamų narių – aukštųjų mokyklų dėstytojų, mokslo institutų, kultūros įstaigų darbuotojų. Iš jų etatiniai darbuotojai yra 2 – Kalbos komisijos pirmininkas ir pavaduotojas. Kalbos komisijos nutarimai ir kiti sprendimai kalbos klausimais priimami Kalbos komisijos posėdžiuose.

2012 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. XI-2035 Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino 2012–2017 m. kadencijos Kalbos komisijos sudėtį (pasikeitė šeši nariai iš septyniolikos). Kalbos komisijos pirmininke paskirta dr. Daiva Vaišnienė.

Kalbos komisijos sekretoriatas rengia nutarimų ir rekomendacijų projektus, kitą komisijos ir pakomisių posėdžiuose svarstomą medžiagą, atlieka kalbos programų koordinavimo ir administravimo darbus, administruoja Lietuvos Respublikos terminų banko informacinę ir organizacinę sistemą, tvarko Kalbos konsultacijų banką, konsultuoja visuomenę įvairiais kalbos klausimais, rūpinasi kalbinės informacijos sklaida.

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos sandara ir ryšiai su kitomis institucijomis

Kalbos komisijos 2012 m. veikla pagal nustatytas funkcijas

1. Koordinuoja ir administruoja kalbos programas

2012 m. toliau vykdytos Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programa (kodas 2.9), Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programa (kodas 2.1) ir programa „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ (kodas 1.5). Sprendimus dėl kalbos programų vykdymo eigos, tvarkos ir finansavimo priima Kalbos programų koordinavimo taryba, programų koordinavimo ir administravimo darbus atlieka Kalbos komisijos Programų skyrius.

Vykdamas Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programą ypač daug dėmesio skirta valstybinės kalbos funkcionalumui viešajame gyvenime skatinti, efektyviam visuomenės kalbiniam švietimui ir ugdymui užtikrinti, kalbos mokslo ir taikomiesiems tyrimams bei jų rezultatų plėtrai (*žr. 1 priedą*). Išleistas žodynas „Pasaulio vietovardžiai. Azija (Afganistanas–Jungtiniai Arabų Emyratai)“. Tai jau ketvirta Kalbos komisijos užsakymu Mokslo ir enciklopedijų leidybos centro rengiamo leidinio dalis. Žodynas ypač naudingas vertėjams, redaktoriams, žurnalistams, taip pat ir Europos Sąjungos institucijų vertimo padalinių darbuotojams. Visuomenei skirta ir Kalbos komisijos užsakymu kompaktine plokštele išleista elektroninė priemonė „Mokomoji kirčiavimo programa. Praktinio kirčiavimo treniruoklis“ (UAB „Šviesa“). Parengtas Fridricho Kuršaičio lietuvių kalbos gramatikos (*Grammatik der littauischen Sprache, 1876*) vertimas. Rengiantis Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungos Tarybai pradėta kurti žodyno „Pasaulio vietovardžiai. Europa“ internetinė duomenų bazė.

2012 m. nupirkti 28 pavadinimų 1258 lituanistiniai leidiniai, jie nemokamai perduoti aukštųjų universitetinių mokyklų, kolegijų, apskričių, valstybinės reikšmės ir savivaldybių viešosioms bibliotekoms.

Toliau remtas specialybės kalbos dėstymas aukštosiose mokyklose, mokslo tiriamieji projektai, valstybinės kalbos kursai kitakalbiams Lietuvos gyventojams. Taip pat remtas Visagino visuomeninės televizijos „Russkaja volna“ kiekvienos darbo dienos žinių santraukos lietuvių kalba rengimas ir žurnalo „Gimtoji kalba“ teminių puslapių „Lietuvių bendrinės kalbos funkcionavimas ir kaita. Kalbos normų sklaida“ rengimas ir publikavimas.

Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programą vykdė 22 institucijos (34 projektai) (*žr. 1 priedą*).

Iš Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programos lėšų remti tyrimai, padėsiantys tiksliau įvertinti dabartinės kalbos ir jos atmainų padėtį, numatyti kalbos raidos procesus ir planuoti kalbos tvarkybą. 2012 m. baigti vykdyti Europos Sąjungos dokumentų kalbos, tarmių leksikos ir fonetikos pokyčių moksliniai tyrimai. ES dokumentų kalbos tyrimo pagrindu parengtas metodinio kalbos patarimų dokumentų vertėjams ir redaktoriams leidinio „Administracinės kalbos aktualijos“ rankraštis. Baigti Lietuvių kalbos instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriaus Tarmių įrašų archyvo duomenų bazės plėtros darbai.

Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programą vykdė 4 institucijos (8 projektai) (*žr. 2 priedą*).

Iš programos „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ finansuota Kalbos komisijos sekretoriato veikla.

Koordinuodama ir administruodama programą Kalbos komisija atliko 116 viešųjų pirkimų procedūrų ir 1 paslaugų pirkimo procedūrą, įvertino projektų vykdytojų pateiktas 134 ketvirčių, 32 metines ir 13 baigiamųjų ataskaitų. Suorganizuotos 106 metinių ir baigiamųjų ataskaitų ekspertizės, 67 vertinti pateiktų leidinių rankraščių ekspertizės, gautos 103 recenzijos (*žr. 4 priedą*).

Atlikti kiti organizaciniai darbai: surengti 8 Kalbos programų koordinavimo tarybos posėdžiai (žr. 1 priedą), tvarkyta 20 dokumentų registru, parengti 253 raštai programų vykdytojams.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 (2011 m. balandžio 20 d. nutarimo Nr. 480 redakcija) patvirtinta Strateginio planavimo metodika, parengta Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2012 metų veiklos ataskaita. Joje aptarta vykdyta veikla ir pasiekti rezultatai, pateikta išsami informacija apie vertinimo kriterijų įvykdymą. Iš šios ataskaitos matyti, kad dauguma efekto, rezultato ir produkto kriterijų įvykdyti 100 procentų.

Kalbos programų lėšos

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 m. vasario 15 d. nutarimu Nr. 196 kalbos programų darbams atlikti skyrė 2702 tūkst. Lt, iš jų:

Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programai – 1272 tūkst. Lt;

Lietuvių bendrinės kalbos, tarmių ir kitų kalbos atmainų funkcionavimo ir kaitos tyrimų 2011–2020 m. programai – 435 tūkst. Lt;

programai „Teisinė ir administracinė valstybinės kalbos priežiūra“ – 995 tūkst. Lt (darbo užmokestis – 629 tūkst. Lt, soc. draudimo įmokos – 194,9 tūkst. Lt, prekės ir paslaugos – 168,1 tūkst. Lt, darbdavių socialinė parama pinigais – 3 tūkst. Lt).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 850 patikslino Kalbos komisijos asignavimų paskirstymą pagal programas (iš 2.9 programos 40 tūkst. Lt perkelta į 1.5 programą).

2012 m. skirtos lėšos panaudotos pagal paskirtį. Dauguma 2.1 ir 2.9 programų priemonės vykdančių institucijų skirtus asignavimus panaudojo 100 procentų. Lietuvių kalbos institutas, Vilniaus universitetas, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija ir Kauno technologijos universitetas Kalbos komisijai grąžino 6,2 tūkst. Lt. Šios institucijos lėšų nepanaudojo dėl mažesnių, negu buvo planuota, komandiruočių ir paslaugų išlaidų, pakoreguotų komandiruočių planų ir kt. Iš grąžintų lėšų 5,3 tūkst. Lt buvo panaudota kitiems programose numatytiems darbams vykdyti.

2. Teikia Seimui, Respublikos Prezidentui, Vyriausybei, ministerijoms ir kitoms institucijoms siūlymus ir išvadas dėl kalbos politikos, Valstybinės kalbos įstatymo įgyvendinimo, teisės aktų kalbos ir (ar) terminijos

Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetui pateikta Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo naujos redakcijos projekto pataisų. Komiteto posėdyje joms pritarta.

Pritarta Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo projektui, kuriame pagal Valstybinės kalbos įstatymo naujos redakcijos projektą keičiamos nuostatos dėl šio įstatymo pažeidimų.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai pateikta pastabų dėl Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymo pakeitimo įstatymo.

Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui pateikta išvada dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimo 2011/199/ES, kuriuo iš dalies keičiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnis, kiek tai susiję su stabilumo mechanizmu, taikytinu valstybėms narėms, kurių valiuta yra euras, ratifikavimo“ projekto. Išvadoje teigiama, kad lietuvių kalboje gali būti vartojamas tik pagal lietuvių kalbos taisyklės kaitomas daiktavardis *euras*, jis negali turėti lietuvių kalbai nebūdingos vardininko formos *euro*, nors tokia forma teikiama Europos Sąjungos sutartyje. Seimo priimtame įstatyme įteisintas kompromisinis variantas – greta valiutos pavadinimo *euras* skliaustuose nurodyta forma *euro*.

Kalbos komisijos Svetimžodžių keitimo lietuviškais atitikmenimis skyriaus (toliau – Svetimžodžių skyrius) vedėja Audra Ivanauskienė balandžio–birželio mėn. dalyvavo Seimo Teisės

ir teisėtvarkos komiteto organizuoetuose Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo projekto klausymuose, pateikė pastabų dėl projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų, teksto formuluočių.

Pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektui (nutarimas Nr. 1452 priimtas 2012 m. gruodžio 5 d.). Pagal pataisytų Juridinių asmenų registro nuostatų 76¹ punktą Valstybinė lietuvių kalbos komisija VĮ Registrų centrui teiks konsultacijas dėl juridinių asmenų pavadinimų atitikties lietuvių bendrinės kalbos normoms. Nutarimas parengtas atsižvelgus į Kalbos komisijos Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai nurodytus teisinius ir procedūrinius trūkumus, dėl kurių į Juridinių asmenų registrą įtraukiami netaisyklingi įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai.

Vyriausybei pasiūlyta papildyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisykles, kad dėl Vyriausybei teikiamų teisės aktų projektų, kuriuose yra nuostatų, reglamentuojančių valstybinės kalbos vartojimą, turi būti gauta Kalbos komisijos išvada. Gautas atsakymas, kad Teisėkūros taisyklės bus pildomos derinant jas su numatytu priimti Teisėkūros pagrindų įstatymu.

Vyriausybė taip pat paprašyta įpareigoti ministerijas ir joms pavaldžias įstaigas Kalbos komisijai teikti jų vadovų įsakymais tvirtinamų teisės aktų projektus, kuriuose yra nuostatų, reglamentuojančių valstybinės kalbos vartojimą. Ministerijoms, Vyriausybės įstaigoms ir įstaigoms prie ministerijų išsiųstame Ministro Pirmininko pavedime nurodyta atsižvelgti į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prašymą. Šioms institucijoms išsiųstas išsamesnis Kalbos komisijos paaiškinimas, kokie teisės aktai turėtų būti teikiami derinti.

Pritarta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo 2013–2015 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ projektui.

Kreiptasi į Valstybinę ne maisto produktų inspekciją prie Ūkio ministerijos dėl inspekcijos viršininko įsakymu patvirtintų Ženklavimo mažareikšmiškumo taikymo, vykdančių ūkio subjektų veiklos priežiūrą, rekomendacijų priedo – Mažareikšmių ženklavimo neatitikimų sąrašo, kuriame gramatinės klaidos prekių etiketėse priskirtos prie mažareikšmių dalykų. Kalbos komisijos rašte atkreiptas dėmesys, kad kalbos klaidų vertinimas yra Valstybinės kalbos inspekcijos kompetencijos dalykas. Raštai parašyti ir Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai bei Valstybinei augalininkystės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos, kurios kartu su Valstybine ne maisto produktų inspekcija pasirašė memorandumą dėl ženklavimo mažareikšmiškumo. Į Kalbos komisijos nuomonę atsižvelgta, nuostata dėl gramatinių klaidų priskyrimo prie mažareikšmių dalykų iš Mažareikšmių ženklavimo neatitikimų sąrašo išbraukta.

Pritarta Tautinių mažumų politikos plėtros iki 2015 metų strategijos įgyvendinimo 2013–2015 metų veiklos plano projektui, paprašyta patikslinti Kalbos komisijos numatytos vykdyti priemonės formulotę.

3. Nustato lietuvių kalbos tvarkybos kryptis, nagrinėja visuomenei svarbius kalbos kultūros, kalbos vartosenos ir norminimo klausimus ir priima dėl jų sprendimus, užtikrina kalbos normų sklaidą

Taikomieji kalbos tyrimai

Kalbos komisijos užsakymu baigtas 1 taikomasis dabartinės lietuvių kalbos tyrimas – atlikta Europos Sąjungos dokumentų kalbos mokslinė analizė, tęsti 2 tyrimai – emigrantų kalbos ir jaunimo kirčiavimo polinkių, pradėtas vykdyti 1 tyrimas – lietuvių kalbos sintaksės normų ir rekomendacijų santykio su dabartine vartoseną (žr. 2 priedą).

Nutarimai ir protokoliniai nutarimai

2012 metais įvyko 90 ekspertų pakomisių posėdžių (žr. 3 priedą), 7 Kalbos komisijos posėdžiai (žr. 5 priedą).

Priimti 5 nutarimai:

Nr. N-1 (132) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1998 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 69 „Dėl terminų standartų aprobavimo taisyklių“ pakeitimo“

Nr. N-2 (133) „Dėl valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 48 „Dėl valstybių pavadinimų“ pakeitimo“

Nr. N-3 (134) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1996 m. gegužės 2 d. nutarimo Nr. 54 „Dėl valstybių sostinių pavadinimų“ pakeitimo“

Nr. N-4 (135) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2003 m. gegužės 29 d. nutarimo Nr. 1 (86) „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo(si) dalykų vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ papildymo“

Nr. N-5 (136) „Dėl viešosios informacijos ne valstybine kalba pateikimo“

Priimti 5 rekomendacinio pobūdžio protokoliniai nutarimai:

Nr. PN-1 „Dėl rekomendacijos „Dėl seniūnaitijų pavadinimų sudarymo ir rašymo“

Nr. PN-2 „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2008 m. spalio 2 d. protokolinio nutarimo Nr. PN-6 „Dėl valstybių gyventojų pavadinimų“ pakeitimo“

Nr. PN-3 „Dėl Gruzijos administracinių regionų“

Nr. PN-4 „Dėl svetimžodžių atitikmenų sąrašo papildymo“

Nr. PN-5 „Dėl rekomendacijos „Dėl dekoratyvinių augalų lietuviškų pavadinimų (A–B)“

Įvairių kalbos klausimų svarstymas pakomisijų posėdžiuose

Žodyno pakomisė (30 posėdžių) apsvairstė „Kalbos patarimų“ knygelės „Leksika: skolinių vartojimas“ pataisyto ir papildyto leidimo rankraštį ir pateikė jį svarstyti Kalbos komisijai. Pakeista knygelės sandara – skolinių sąrašas padalintas į aktualiųjų skolinių ir senųjų svetimybų sąrašus. Pakomisė nusprendė Kalbos komisijai siūlyti iš Didžiųjų kalbos klaidų sąrašo Žodyno klaidų išbraukti neteiktinas svetimybes ir jų darinius, taip pat nevertotinas naujasias svetimybes, o leksikos normas nustatyti ir skleisti Kalbos komisijos rekomendacijomis.

Vardyno pakomisė (8 posėdžiai) svarstė Kalbos komisijos užsakymu rengiamo žodyno „Pasaulio vietovardžiai. Azija“ II dalies probleminius klausimus.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės prašymu parengtas Gruzijos administracinių regionų pavadinimų sąrašas (patvirtinta protokoliniu nutarimu Nr. PN-3), savivaldybių kalbos tvarkytojų prašymu parengta rekomendacija „Dėl seniūnaitijų pavadinimų sudarymo ir rašymo“ (patvirtinta protokoliniu nutarimu Nr. PN-1).

Vyriausiajai rinkimų komisijai pateikta pastabų ir rekomendacijų dėl rinkimų apylinkių pavadinimų sudarymo ir rašybos.

Parengti nutarimų dėl valstybių, jų sostinių, taip pat valstybių gyventojų pavadinimų pakeitimo projektai.

Vardyno pakomisės nariai tyrė probleminius vardų suteikimo, pavardžių sudarymo ir keitimo klausimus, pateiktus metrikacijos įstaigų ir fizinių asmenų, taip pat probleminius vietų vardų klausimus, pateiktus savivaldybių administracijų.

Gramatikos pakomisės posėdyje (1) Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teikimu apsvairstyti Europos Sąjungos valstybių narių parlamentų pavadinimai.

Laikinosios „Vertimo vadovo“ pakomisės posėdžiuose (2) apsvairstytas „Europos Sąjungos institucijų vertimo vadovo“ Rašybos skyrius, papildomos šabloninės frazės, probleminiai klausimai.

Apie Terminologijos pakomisės darbą žr. 4 skyriuje, Kalbos technologijų pakomisės – 5 skyriuje.

Ekspertinės išvados raštu įvairiais kalbos klausimais

Per metus parengta apie 300 ekspertinių išvadų dėl asmenvardžių (daugiausia dėl ketinamų keisti vardų ir pavardžių), vietovardžių (dėl gyventojų ginčijamų vietovardžių norminių formų;

vietovardinės kilmės gatvių pavadinimų, ypač Vilniaus krašte; dėl atkuriamų kaimų vardų ir kt.), įstaigų pavadinimų, sąvokų aiškinimo ir kt.

Kalbos konsultacijų banko pildymas

Kalbos konsultacijų bankas – Kalbos komisijos svetainėje VLKK.lt skelbiama telefonu, elektroniniu paštu ir internetu gaunamų klausimų ir parengtų atsakymų duomenų bazė.

Kalbos konsultacijų bankas 2012 m. papildytas 848 naujais įrašais (dabar jame per 10 000 antraštinių žodžių), redaguoti 1155 įrašai, pagal lankytojų pastabas koreguota 60 įrašų.

Konsultacijų banko lankytojai 2012 metais daugiausia ieškojo atsakymų dėl žodžių *įtakoti* (daugiau nei 1500 kartų), *pilnas*, *pilnai* (daugiau nei 1300 kartų), *ofisas* (apie 1000 kartų), *šou* (apie 800 kartų), junginių *atstovauti kam* (apie 1400 kartų), *dėka* (apie 1200 kartų), *tapti kas*, *kuo* (apie 1000 kartų) vartojimo, brūkšnio ir brūkšnelio (apie 1300 kartų), kitų dalykų rašymo.

Terminų banko informacinės ir organizacinės sistemos administravimas

Lietuvos Respublikos terminų banko (toliau – LRTB) informacinės ir organizacinės sistemos administravimas pavestas Kalbos komisijos sekretoriato Svetimžodžių skyriui. Per metus LRTB (<http://terminai.vlkk.lt>) paskelbti 1033 aprobuotų teisės aktuose vartojamų ar jų projektuose teikiamų vartoti terminų straipsniai (133 terminų straipsnių rinkiniai), taip pat 163 teiktinų (6 terminų straipsnių rinkiniai) ir 15 neteiktinų (3 terminų straipsnių rinkiniai) teisės aktų ir kitų dokumentų terminų straipsniai.

Be teisės aktų terminų, 2012 m. LRTB paskelbta apie 500 terminų straipsnių iš kitų šaltinių: Kalbos komisijos teigiamai įvertinto S. Maskeliūno „Žinių technologijų terminų žodynelio“ (internetinis leidimas), Krašto apsaugos ministerijos pateikto NATO terminų standarto AAP-35 „NATO turto sekimo terminų žodynas“, Kalbos komisijos protokoliniu nutarimu Nr. PN-5 patvirtintos rekomendacijos „Dėl dekoratyvinių augalų lietuviškų pavadinimų (A–B)“. Visi šie terminų straipsniai banke skelbiami kaip teiktini. Pradėti banko pildymo darbai Kalbos komisijos teigiamai įvertintų ir jau išleistų žodynų terminų straipsniais.

Iš viso metų pabaigoje LRTB sudarė 206 088 terminų straipsniai: 8680 aprobuotų, 196 273 teiktinų, 1135 neteiktinų terminų straipsniai.

2012 m. rūpintis ne tik papildyti LRTB, bet ir tobulintas anksčiau paskelbtų terminų žodynų duomenų teikimas. Buvo pertvarkyti „Enciklopedinio kompiuterijos žodyno“ duomenys, t. y. terminų straipsniai papildyti elementu „Ryšiai“, kad Terminų banko vartotojai galėtų patogiau ir greičiau rasti įvairiais ryšiais (*platesnis terminas*, *siauresnis terminas* ir kt.) susietus terminų straipsnius, suprasti šiais terminais įvardijamų sąvokų mikrosistemas. Taip pat parengti pertvarkyti ir dviejų karybos srities terminų žodynų – E. Kisino „Apsaugos nuo naikinimo priemonių žodyno“ ir E. Kisino „Artilerijos enciklopedinio žodyno“ – duomenys.

Tikrintos, tikslintos, pildytos į LRTB pateiktų terminų straipsnių (jų rinkinių) ekspertizės, į LRTB sistemą surašytos Terminologijos pakomisės posėdžių pastabos (daugiau kaip 1300 terminų straipsnių). Taip pat tikrinta terminų straipsnių (jų rinkinių) parengimo kokybė po ekspertizės ir Terminologijos pakomisės posėdžių, prieš teikiant Kalbos komisijai aprobuoti (apie 1200 terminų straipsnių).

2012 m. atliekant LRTB informacinės sistemos priežiūrą palaikyti ryšiai su Seimo kanceliarijos Informacijos technologijų ir telekomunikacijų departamentu. Bendradarbiauta su Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos instituto Informatikos metodologijos skyriumi terminų žodynų duomenų pateikimo Terminų banke klausimais.

Siekiant užtikrinti LRTB skelbiamų duomenų (ypač aprobuotų terminų straipsnių) patikimumą, buvo palaikomi nuolatiniai ryšiai su valstybės institucijomis – terminų straipsnių teikėjomis. Pagal pateiktas valstybės institucijų terminijos komisijų, taip pat banko vartotojų pastabas tikslintos šaltinių nuorodos, tikslintos, pildytos ir (ar) redaguotos sąvokų apibrėžtys, taisytos korektūros klaidos ir kt. (apie 600 terminų straipsnių).

Institucijų terminijos komisijų atstovai raštu ir žodžiu konsultuoti duomenų pateikimo į LRTB klausimais.

Kalbos normų ir kitos kalbinės informacijos skelbimas Kalbos komisijos svetainėje

Atnaujinti ir nuolat pildyti beveik visi svetainės VLKK.lt skyriai. Sukurti „Naujienu“ poskyriai „Įvykių kronika“ ir „Programų naujienos“, „Programų“ poskyris „Programų istorija“.

Per metus Kalbos komisijos svetainėje paskelbti 154 naujienu pranešimai, prenumeratoriams išsiųsti 27 naujienu pranešimai, apklausoje pateikti 9 klausimai (kokiomis raidėmis rašomos trumposios žinutės, kaip vertinama vardų pasvetainė ir kt.).

Svetainę per 2012 metus aplankė daugiau kaip 300 tūkst. unikaliu lankytoju (daugiau kaip 900 apsilankymu). Peržiūreta daugiau kaip 4 mln. puslapiu rodiniu.

Metu pradzioje visuomenei atverta pasvetainė vardai.vlkk.lt. Pasvetainėje teikiamos norminės rekomendacijos dėl pilieciu vardu (paskelbta 83 tūkst. vardu, iš ju aprašyta vienarianu – 4691). Skelbiama mokslo straipsniu ir nuorodu į žiniasklaidos straipsnius asmenvardziu tema, teikiamas teisės aktu sąrašas, įdomioji statistika. Per metus pasvetainę aplankė 22 tūkst. unikaliu lankytoju (30 tūkst. apsilankymu). Peržiūreta daugiau kaip 240 tūkst. puslapiu rodiniu.

4. Vertina ir tvirtina norminamuosius kalbos veikalus, terminiju šaltinius, teisės aktu terminus, konsultuoja institucijas ir asmenis terminu tvarkybos klausimais

Terminologiju pakomisės posėdžiuose (40) apsvastyti 1289 teisės aktu ir ju projektu terminu straipsniai, 6 nauju terminu žodynų rankraščiai ir 1 žodyno papildymai, 4 terminu standartu projektai, aptartos lietuviškos zoologiju nomenklatūros pavadinimu sudarymo gairės. Pradėti svarstyti 2 žodynų rankraščiai, vienas ju – Seimo kanceliariju rengiamo Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai žodynas (Lietuvos Respublikos Seimo statuto terminai, frazės).

Kalbos komisiju posėdžiuose aprobuoti 1033 terminu straipsniai. Tai valstybės instituciju prižiūrimu sriciu (finansu, viešojo saugumo, kultūros, teisės, ekonomikos, transporto, švietimo ir mokslo, komunikaciju, žemės ūkio, žuvininkystės ir maisto, energetikos, aplinkos, sveikatos, farmaciju, gynybos ir kt.) teisės aktu (ju projektu) terminai. Juos pateikė 20 valstybės instituciju terminiju komisiju (žr. 6 priedą).

Teigiamai įvertinti 6 terminu žodynai ir septynių Lietuvos standartu terminu straipsniai.

Priimtas Kalbos komisiju protokolinis nutarimas Nr. PN-5 „Dėl rekomendaciju „Dėl dekoratyviniu augalu lietuvišku pavadinimu (A–B)“ (605 pavadinimai).

Tikrintos, tikslintos ir pildytos terminu žodynų, terminu standartu kalbininku terminologu ir dalykininku recenziju (29), žodynus ir standartus svarstant Terminologiju pakomisės posėdžiuose teikta papildomu terminologiniu pastabu.

Elektroniniu paštu ir telefonu suteikta beveik 600 konsultaciju terminiju, svetimžodziu keitimo klausimais. Konsultuoti Europos Sąjungos instituciju vertėjai, redaktoriai, terminologai, taip pat Lietuvos instituciju valstybės tarnautojai, privačiu įstaigu darbuotojai, kiti interesantai.

Konsultuoti žodynų rengėjai terminologiju, taip pat žodynų rengimo klausimais.

Spalio 26 d. Svetimžodziu skyriaus vedėja Audra Ivanauskienė susitiko su Energetikos ministeriju terminiju komisiju nariais, taip pat ministeriju valstybės tarnautojais, rengiančiais teisės aktus. Aiškinti LRTB informacinės sistemos reikalavimai, darbo su šia sistema ypatumai, aptartos teisės aktu terminiju problemos, atsakyta į klausimus.

Teisės aktu terminu derinimas vieno langelio principu

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 7 d. nutarimą Nr. 998 „Dėl Europos Sąjungos teisės aktu projektu terminu lietuviu kalba derinimo“ (Žin., 2010, Nr. 84–4417) koordinuotas Europos Sąjungos instituciju pateiktu teisės aktu projektu terminu lietuviu kalba derinimas su Lietuvos valstybės institucijomis vieno langelio principu. Šį darbą atliko Kalbos komisiju sekretoriato Svetimžodziu skyrius.

2012 m. iš Europos Sąjungos institucijų lietuvių kalbos padalinių buvo gauti 43 klausimai dėl įvairių sričių terminų. Parengtos, suderintos su Lietuvos valstybės institucijomis ir Europos Sąjungos institucijų lietuvių kalbos padaliniais išsiųstos 39 išvados dėl Europos Sąjungos teisės aktų projektų terminų lietuvių kalba (išvados dėl likusių 4 terminų parengtos 2013 m. sausio mėn.). Tai beveik dvigubai daugiau nei 2011 m. – tada buvo parengta 20 tokių išvadų.

2012 m. pabaigoje apsvaistyta Lietuvos Respublikos finansų ministerijos kartu su Lietuvos banko ir Statistikos departamento specialistais parengta užklausa dėl statistikos ir draudimo sričių ES teisės aktuose vartojamo termino *kalibravimas*. Sutarta teikimą dėl šio termino siųsti ES institucijų (Europos Komisijos, Europos Parlamento, ES Tarybos) terminologams. Pabrėžtina, kad tai vienintelė Lietuvos valstybės institucijų terminologinė užklausa, suderinta vadovaujantis Vyriausybės nutarimo nustatyta tvarka. Kitos Lietuvos valstybės institucijos ir įstaigos nesinaudojo galimybe derinti neaiškius, netikslius ar netaisyklingus ES teisės aktų projektų, gaunamų per Lietuvos narystės ES informacinę sistemą (LINESIS), terminus lietuvių kalba.

Bendradarbiavimas su ES institucijomis terminijos klausimais

Valstybinė lietuvių kalbos komisija buvo viena iš Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos institucijų bei įstaigų terminologijos forumo (LTF) antrosios konferencijos organizatorių (kartu su Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato Lietuvių kalbos departamentu ir Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija). Konferencijoje, vykusioje birželio 8 d. Vilniuje, dalyvavo Kalbos komisijos pirmininkė Daiva Vaišnienė, Kalbos komisijos Terminologijos pakomisės pirmininkė Albina Aukšoriūtė, Svetimžodžių skyriaus vedėja Audra Ivanauskienė, šio skyriaus vyriausieji specialistai Gita Kazlauskaitė ir Alvydas Umbrasas. Konferencijos diskusijų grupėje „Teisės terminija, norminimo pradžia ir dabartinės problemos“ A. Umbrasas skaitė pranešimą „Teisės terminų tvarkyba: žvilgsnis į praeitį ir dabartį“. A. Aukšoriūtė ir A. Ivanauskienė antrą kartą išrinktos į LTF koordinavimo grupę.

Rugsėjo 13 d. A. Aukšoriūtė ir A. Ivanauskienė dalyvavo šios grupės telefoninėje konferencijoje, vykusioje Europos Komisijos atstovybėje Lietuvoje.

Lapkričio 13 d. A. Ivanauskienė ir G. Kazlauskaitė dalyvavo Europos Komisijos Vertimo raštu generalinio direktorato Lietuvių kalbos departamento organizuotame antrajame terminologijos seminare ekspertams „Vertimas bei terminologija ES institucijose ir bendradarbiavimas su LR ekspertais“. Seminaras vyko kaip LTF renginys.

Balandžio 27 d. A. Ivanauskienė, G. Kazlauskaitė, A. Umbrasas ES Tarybos Lietuvių kalbos skyriaus kvietimu dalyvavo ES institucijų lietuvių kalbos terminologų pasitarime Briuselyje, kuriame aptarti ne tik ES institucijų terminologų darbai, bet ir nagrinėtos konkrečių terminų vertimo problemos, diskutuota dėl ES teisės aktuose ir LR teisės aktuose apibrėžiamų sąvokų derėjimo, jas įvardijančių terminų vienodinimo ir kt. klausimais.

5. Rūpinasi lietuvių kalbos diegimu į informacines technologijas

Pagal Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2012 m. sausio 13 d. įsakymu Nr. 3-40 patvirtintą Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo 2012–2014 metų priemonių planą vykdyta priemonė „Plėtoti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos įvertintų kalbos duomenų (Lietuvos Respublikos terminų banko, Konsultacijų banko ir kt.) bazes ir užtikrinti viešą jų prieigą“.

Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetas birželio 13 d. posėdyje išklaušė D. Vaišnienės informaciją apie lietuvių kalbos būklę informacinėse technologijose ir numatomas veiklas, pasiūlė Kalbos komisijai parengti siūlymus dėl teisės aktų, reglamentuojančių lietuvių kalbos informacinėje visuomenėje klausimus, tobulinimo.

Rugsėjo 21 d. D. Vaišnienė Rygoje SIA „Tilde“, META-NET tinklo ir Latvijos kultūros ministerijos surengtoje tarptautinėje konferencijoje „Kalba, technologijos ir Europos ateitis“ (*Language, Technologies and the Future of Europe*) skaitė pranešimą „Lietuvių kalba skaitmeniniame amžiuje“ ir dalyvavo diskusijose.

Daiva Vaišnienė ir Programų skyriaus vedėja Vilija Ragaišienė spalio 4 d. su Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos Informacinės visuomenės politikos departamento darbuotojais aptarė Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo 2012–2015 metų tarpinstitucinį veiklos planą. Numatyta teikti siūlymus dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2011–2019 metų programos tikslinimo.

Lapkričio 8 d. Kalbos komisijos posėdyje sudaryta nauja Kalbos technologijų pakomisė. Ji koordinuos lietuvių kalbos diegimą į informacines technologijas, rengs Lietuvių kalbos technologijų strategiją ir numatys priemones, skatinančias lietuvių kalbos plėtrą skaitmeninėje terpėje.

Lapkričio 14 d. Vilniuje vyko tarptautinė konferencija „Europos kalbos technologijų amžiuje: *quo vadis?*“ D. Vaišnienė vadovavo konferencijos popietinei sesijai „Mokslas, visuomenė ir kalbų technologijos“. Pranešimą skaitė Kalbos komisijos narė, Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro vadovė A. Auksoriūtė.

Remiantis Lietuvos kompiuterinių sąjungos raštu, kartu su Valstybine kalbos inspekcija kreiptasi į Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybą ir į mobiliųjų paslaugų įmones. Nurodyta jų pareigą užtikrinti, kad paslaugų gavėjams Lietuvos teritorijoje siunčiamos trumposios žinutės (SMS) būtų parengtos ir išsiųstos lietuvišku raidynu. Atkreiptas dėmesys, kad siųsti tokias žinutes techninių klūčių nėra. Mobilųjų paslaugų įmonių atsakymuose aiškinama, kad dalis (ypač seniau pagamintų) mobiliųjų telefonų negali priimti lietuviškų raidžių, todėl taikomasi prie tokių telefonų savininkų, tačiau bendrovės ieškosiančios galimybių keisti padėtį. Vienintelė bendrovė „Eurocom“ atsakė, kad paslaugų gavėjams stengiasi siųsti žinutes su lietuviškais ženklais.

Rugsėjo 10 d. Kalbos komisijos pirmininkė Daiva Vaišnienė ir pavaduotoja Jūratė Palionytė susitiko su Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko kancleriu Devidu Matulioniu. Kalbėta apie lietuvių kalbos pozicijų stiprinimą informacinių technologijų srityje: galimybę biudžetines įstaigas aprūpinti lokalizuotomis kompiuterinėmis programomis, skatinimą įsigyti išmaniųjų telefonų modelius su lietuviškais rašmenimis ir pan.

Su Viešųjų pirkimų tarnybos vadovais D. Vaišnienė aptarė galimybes įtraukti lietuvių kalbos reikalavimus į technines programines įrangos pirkimo specifikacijas.

Daiva Vaišnienė ir Programų skyriaus vedėja Vilija Ragaišienė, kaip Lietuvių kalbos informacinėje visuomenėje 2009–2013 metų programos Koordinavimo tarybos narės, VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros kvietimu stebėtojų teisėmis dalyvavo dviejuose programos projektų atrankos komiteto posėdžiuose. Juose aptartos paraiškos projektų, pagal kuriuos numatyti vykdyti garso technologijų darbai, aptarta ekspertų parengta lyginamoji projektų analizė.

6. Skelbia rekomendacijas dėl svetimžodžių atitikmenų, rūpinasi kalbos paveldu – tarmių ir etninių vietovardžių išsaugojimu, raštijos paminklų publikavimu ir kt.

Paskelbtas protokoliniu nutarimu Nr. PN-4 patvirtintas rekomendacinis Svetimžodžių atitikmenų sąrašas. Jame teikiami 49 svetimžodžių lietuviški atitikmenys arba taisyklingai adaptuotos formos. Kelios dešimtys svetimžodžių atitikmenų paskelbta Kalbos konsultacijų banke.

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko potvarkiu sudarytoje valstybės institucijų ir mokslo įstaigų atstovų darbo grupėje pasiūlymams dėl Tarmių metų minėjimo 2013 metais parengti dirbo Programų skyriaus vedėja Vilija Ragaišienė. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2012 m. spalio 16 d. nutarimu Nr. 1279 „Dėl Tarmių metų priemonių plano patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 123-6191) patvirtino šios grupės parengtą priemonių planą. Jame pirmenybė teikiama priemonėms, populiarijančioms tarmes, užtikrinančioms jų išsaugojimą, tęstinius tyrimus ir sklaidos darbus. Kalbos komisija atsakinga už 7 priemonių vykdymą.

Kalbos komisijos užsakymu baigti tarmių duomenų bazės plėtros darbai, atliktas 1 tarmių leksikos ir fonetikos pokyčių tyrimas, parengtas 1 raštijos paminklas. Toliau rengti publikuoti 3 raštijos paminklai ir 2 tarmių šaltiniai, vykdytas 1 patarmių tyrimas. Pradėti 2 raštijos paminklų rengimo darbai. Dialektologinėse ekspedicijose sukaupta apie 10 tūkst. tarminės medžiagos vienetų. Išsamiau apie šiuos darbus žr. 1 ir 2 prieduose.

7. Rūpinasi kalbos būkle švietimo įstaigose, visuomenės informavimo priemonėse, leidyboje, mokslo veikloje, viešajame gyvenime ir kitose srityse

Vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimas

Priimtas Kalbos komisijos nutarimas Nr. N-4 (135) „Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2003 m. gegužės 29 d. nutarimo Nr. 1(86) „Dėl bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo(si) dalykų vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ papildymo“. Dėl lietuvių kalbos vadovėlių rankraščiuose gana dažnai pasitaikančių dalykinių klaidų ir netikslumų nutarta šiuos vadovėlius vertinti ir dalykiniu požiūriu, todėl vadovėlių kalbos taisyklingumo vertinimo tvarkos aprašas papildytas dalykinio vertinimo nuostatomis.

Vadovėlių vertinimo pakomisė 2012 m. apsvaustė 42 bendrojo lavinimo vadovėlių rankraščius, iš viso 60 knygų (kai kurie vadovėliai kelių dalių). Kalbos taisyklingumą patvirtinanti žyma iš karto suteikta 36 knygoms, 9 knygos grąžintos leidykloms taisyti (2 knygos grąžintos du kartus), 15 knygų – perleidžiamų vadovėlių rankraščiai, dėl jų teiktos tik pastabos.

Visiškai atmestų vadovėlių (kurie trečią kartą neatitiktų taisyklingumo reikalavimų) 2012 m. nebuvo. Tokių vadovėlių nėra jau ketvirtus metus, taigi 2009–2012 metais parengtų vadovėlių kalba, palyginti su 2007 ir 2008 metais, labai pagerėjusi.

Sutvarkytos 72 vadovėlių kalbos recenzijos, parengti 52 raštai dėl vertinimo išvadų.

Kiti su švietimo sritimi susiję darbai

Kalbos komisija paprašė Švietimo ir mokslo ministerijos pateikti informaciją, kaip keitėsi valstybinio kalbos egzamino raštingumo vertinimas per pastaruosius 5 metus. Taip pat paprašyta duomenų apie 2012 m. vienuoliktokų laikytą bandomąjį lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą. Remiantis šiais rezultatais Kalbos komisijos siūlymu 2012 m. gruodžio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitete apsvaustyti bandomojo lietuvių kalbos egzamino rezultatai ir prastėjanti moksleivių raštingumo būklė, pristatyta lietuvių kalbos bandomojo egzamino rezultatų analizė.

Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas pavedė Švietimo ir mokslo ministerijai iki 2013 m. kovo 1 d. parengti siūlymus, kaip gerinti moksleivių raštingumą, į darbo grupę pasiūlė įtraukti Valstybinę lietuvių kalbos komisiją, mokytojus, akademinę bendruomenę, visuomenės atstovus.

Daiva Vaišnienė ir vyriausioji specialistė Aurelija Dvylytė dalyvavo Švietimo ir mokslo ministerijoje surengtame pasitarime dėl 2013 metų mokyklinio ir valstybinio brandos egzaminų raštingumo vertinimo normų. Pasitarime aptartos kalbos taisyklingumo vertinimo normos, prieita prie nuomonės, kad nedidintinas leistinas didžiausias klaidų skaičius nei tautinių mažumų, nei lietuvių mokomąja kalba mokyklų moksleiviams, kad būtina patvirtinti lietuvių kalbos rezultatų vertinimo ugdymo procese normas, derinant jas su egzamino vertinimo normomis. Atkreiptas dėmesys, kad turi būti atliekami mokinių raštingumo tyrimai, ypač svarbu įvertinti pagrindinio ugdymo klasių mokinių raštingumą.

Iš Valstybinės kalbos norminimo, vartojimo, ugdymo ir sklaidos 2006–2015 m. programos lėšų finansuotas specialybės kalbos kurso dėstymas aukštosiose mokyklose (287 grupės, 10823 valandos), remti valstybinės kalbos mokymo kursai kitakalbiams Lietuvos gyventojams (žr. 1 priedą).

Kreiptasi į visas Lietuvos aukštąsias universitetines ir neuniversitetines mokyklas su prašymu pateikti informaciją apie specialybės kalbos dėstymą, studentų bendrųjų lietuvių kalbos žinių patikrą ir baigiamųjų darbų kalbos taisyklingumo vertinimą. Gauta informacija apsvaustyta Kalbos komisijos posėdyje ir nutarta inicijuoti specialybės kalbos dalykų aprašų peržiūrą ir baigiamųjų darbų kalbos taisyklingumo analizę.

Birželio 4 d. Seime vyko konferencija „Kalbos, kultūra ir globalizacija“, kurią organizavo Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos kalbų pedagogų asociacija, Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Mykolo Romerio universitetas, Lietuvių kalbos institutas, Vilniaus kolegija, Kauno

kolegija, Valstybės institucijų kalbų centras ir Klaipėdos universitetas. Kalbos komisijos narė I. Smetonienė skaitė pranešimą „Kalbų mokymas ugdymo sistemoje: nuo ikimokyklinio ugdymo iki universitetinio lavinimo“. D. Vaišnienė skaitė pranešimą „Lietuvių kalba skaitmeniniame amžiuje: iššūkiai ir galimybės“ ir dalyvavo diskusijoje „Europos šalių patirtis, išvalgos, požiūriai gimtosios, tautinių mažumų ir kitų kalbų ir kultūrų mokymo(si) klausimais“. Konferencija buvo vienas iš Britų tarybos inicijuoto daugiakalbystės Europoje tyrimo projekto „Europos kalbų lobynas. Daugiakalbystė visuomenės stabilumui ir klestėjimui“ renginių. Kalbos komisija buvo šio projekto partnerė (projektą vykdė daugiau kaip 30 partnerių konsorciumas). Ankstesnės kadencijos Kalbos komisijos pirmininkės I. Smetonienės parengta Lietuvos kalbos politikos ir švietimo sistemos apžvalga išspausdinta projekto leidinyje.

Rugsėjo 25 d. Švietimo ir mokslo ministerijos Kolegijų salėje vyko apskritojo stalo diskusija „Daugiakalbystė Lietuvoje: padėties analizė ir ateities perspektyvos“. D. Vaišnienė per diskusiją aptarė lietuvių kalbos sklaidos perspektyvas.

Rugsėjo 29 d. Palangos senojoje gimnazijoje vykusioje Lietuvos ir užsienio mokyklų lituanistų konferencijoje „Maironio palikimas: tapatumo klausimai šiandienos mokykloje“ D. Vaišnienė skaitė pranešimą „Lietuvių kalbos politika ir kalbinis ugdymas mokykloje“.

D. Vaišnienė rugsėjo 7 d. lankėsi Vilniaus lietuvių namuose. Su šios įstaigos vadovais kalbėta apie Lietuvoje ir užsienyje įgyvendinamus lituanistinio švietimo projektus, lietuvių kalbos sklaidos užsienyje perspektyvą ir poreikius.

Spalio 9 d. Vilniaus lietuvių namuose iš Europos Sąjungos atvykusiems kalbų mokytojams D. Vaišnienė kartu su Kalbos praktikos centro „Lingua Lituanica“ vadove Irena Kruopiene skaitė pranešimą „Valstybinės kalbos mokymo galimybės ir problemos“.

Kiti darbai

AB Lietuvos paštui pareikštas susirūpinimas dėl šios bendrovės įsigytų likviduojamo banko „Snoras“ kioskelių žymėjimo paslaugų ženklu „PayPost“. Gautas atsakymas liudija, kad bendrovė nesupranta, kodėl Lietuvos gyventojams paslaugų srityje reikalinga valstybinė kalba. Į šią problemą paprašyta atkreipti dėmesį Susisiekimo ministerija, kurios atstovai sudaro bendrovės valdybą.

Kalbos komisija paprašė Kalbos inspekciją patikrinti, kaip visų Lietuvoje veikiančių bankų debeto ir kredito kortelėse rašomi asmenvardžiai, ir užtikrinti, kad jose Lietuvos piliečių vardai ir pavardės būtų rašomi lietuviškais raidėmis. Kalbos inspekcija informavo ėmusius priemonių.

Kalbos konsultacijos internetu ir telefonu

2012 m. suteikta apie 36 400 kalbos konsultacijų, iš jų internetu 13 100, telefonu apie 23 300. Per dieną atsakoma maždaug į 135 klausimus.

Internetiniame Kalbos konsultacijų banke 2012 m. lankytasi per 900 tūkst. kartų. Per metus Konsultacijų banke peržiūrėta 3 mln. puslapių rodinių. Apibendrinti Konsultacijų banko lankytojų 2012 metais atliktos paieškos ir pateiktų užklausų rezultatai rodo, kad daugiausia domėtasi ir ieškota informacijos leksikos (36 proc.) ir sintaksės (28 proc.) klausimais. Palyginti su ankstesniais metais, kiek padidėjo domėjimasis žodžių darybos dalykais (10 proc., 2011 m. – 7 proc.), tiek pat, 10 proc., yra rašybos klausimų. Toliau eina skyrybos (9 proc.), morfologijos (4 proc.), kirčiavimo ir tarties (1 proc.) bei kiti dalykai (2 proc.).

Visuomenės kalbiniam švietimui skirtos priemonės

Kalbos komisijos užsakymu pradėtas rengti 1 terminų žodynas ir 1 vietovardžių žodyno duomenų bazė, tęsti vietovardžių žodyno ir kalbotyros literatūros rodyklės rengimo darbai, paskelbti 178 teminiai spaudos leidinių puslapiai, transliuota 181 televizijos laida (žr. 1 priedą).

Nemokamai viešosioms bibliotekoms perduoti 1258 visuomenės švietimui ir mokymui(si) skirti lituanistiniai leidiniai.

Penktą kartą surengtame nacionaliniame konkurse „Švari kalba – švari galva“ lietuvių kalbos žinias, naudodami informacines technologijas, tikrinosi daugiau nei 8,5 tūkstančio 6–10 klasių moksleivių iš visos Lietuvos. Kalbos komisija buvo viena iš konkurso rengėjų.

Mykolo Romerio universiteto studentams Svetimžodžių skyriaus darbuotojai skaitė viešąsias paskaitas „Valstybinės lietuvių kalbos komisijos terminologijos darbas“ (A. Ivanauskienė) ir „Lietuvos Respublikos terminų bankas ir kitos terminų duomenų bazės“ (A. Umbrasas).

Klaipėdos universitete vykusioje konferencijoje „Vardai, vardynas, vardynos: asmenvardžių ir kitų pavadinimų aktualijos“ A. Dvylytė skaitė pranešimą „Nelietuviški asmenvardžiai konsultacijose“.

Portalo DELFI redakcijos prašymu vyriausioji specialistė A. Pangonytė vertėjams surengė svetimvardžių seminarą.

Gegužės 7 d. Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos proga Seime surengtoje konferencijoje I. Smetonienė perskaitė pranešimą „Apie lietuvių kalbą“.

I. Smetonienė dalyvavo portalo DELFI surengtoje internetinėje konferencijoje, atsakė į skaitytojų klausimus. A. Ivanauskienė parengė ir davė interviu radijo stočiai „Pūkas“ apie kompiuterijos terminus. A. Pangonytė LRT televizijos laidoje „Labas rytas“ pristatė Kalbos komisijos pasvėtainę vardai.vlkk.lt.

8. Bendradarbiauja su Kalbos inspekcija ir kalbos tvarkytojais, teikia konsultacijas kalbos vartosenos ir kalbos politikos klausimais

Kalbos inspekcijai persiūsta nagrinėti pagal kompetenciją apie 40 gautų skundų ir paklausimų, paprašyta patikrinti apie 10 įvairių galimai netaisyklingo kalbos vartojimo atvejų. Apsvarstyta Kalbos inspekcijos 2011 m. veiklos ataskaita.

Palaikomi ryšiai su savivaldybių kalbos tvarkytojais. Jiems suteikta apie 300 konsultacijų el. paštu ir telefonu.

Valstybinės kalbos inspekcijos surengtame savivaldybių kalbos tvarkytojų seminare A. Dvylytė skaitė pranešimą „VLKK konsultacijų banko aktualijos“, A. Pangonytė – pranešimą apie Lietuvos Respublikos piliečių ir užsieniečių vardus ir pavardes.

Lietuvių kalbos instituto organizuotame seminare „Iš kalbos vartojimo praktikos“ kalbos tvarkytojams, redaktoriams A. Umbrasas skaitė paskaitą „Terminų tvarkyba (VLKK Terminologijos pakomisės darbo aktualijos)“, A. Dvylytė – pranešimą „VLKK konsultacijų banko aktualijos“.

9. Įgyvendina kitas teisės aktų nustatytas funkcijas

Pateikti atsiliepimai Vilniaus apygardos administraciniam ir Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismams, nagrinėjusiems Vši Europos žmogaus teisių fondo skundus dėl kai kurių Valstybinės kalbos inspekcijos sprendimų. Kalbos komisijos, kaip suinteresuoto asmens, atstovai Bendrojo skyriaus vedėja R. Dobelienė ir juriskonsultas S. Česnavičius dalyvavo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo posėdyje.

Kovo 27–29 d. Rygoje vykusiame Jungtinių Tautų Geografinių pavadinimų ekspertų grupės (UNGEEN) Baltijos skyriaus XV seminare dalyvavo Kalbos komisijos (kaip geografinių pavadinimų norminimo institucijos Lietuvoje) atstovės J. Palionytė ir A. Pangonytė. Ekspertai iš Estijos, Latvijos, Lietuvos ir Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos ir Ukrainos dalijosi informacija apie pokyčius nacionalinės vietovardžių standartizacijos srityje, geografinių pavadinimų duomenų bazes, katalogus, žodynus, žemėlapius, vietovardžių norminimo ir vartojimo problemas. Atsižvelgus į UNESCO rekomendacijas, šiame seminare nemažai dėmesio skirta vietovardžių, kaip kultūros paveldo dalies, tyrimams. A. Pangonytė perskaitė pranešimą apie geografinių pavadinimų norminimą Lietuvoje 2010–2012 m.

10-ajai Jungtinių Tautų Geografinių pavadinimų norminimo konferencijai Niujorke parengta Lietuvos ekspertų ataskaita (derinta su kitomis Lietuvos ekspertinėmis institucijomis).

Birželio 14 d. D. Vaišnienė ir V. Ragaišienė dalyvavo Tautinių bendrijų namų organizuotoje apskritojo stalo diskusijoje „Valstybinės kalbos kursų organizavimas: patirtis ir perspektyvos“.

Birželio 25–26 d. Europos Parlamento Generalinio personalo direktorato kvietimu Aistė Pangonytė ir Vardyno pakomisės narė Rita Trakymienė ES institucijų vertėjams Liuksemburge surengė seminarą „Kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartojimas lietuvių kalboje“.

D. Vaišnienė spalio 24–26 dienomis dalyvavo metinėje Europos nacionalinių kalbų institucijų federacijos (EFNIL), kurios narė yra ir Kalbos komisija, konferencijoje Budapešte. Pagrindinė konferencijos tema – žodyno problemos daugiakultūroje Europoje. Aptarta, kaip pakito žodynai, jų sandara, pateiktis vartotojui, kaip kalbų institucijos prisideda prie žodyninės informacijos sklaidos ir kt.

Lapkričio 17 d. Pelesos vidurinėje mokykloje, viename svarbiausių lietuvių židinių Baltarusijoje, vyko šventinis renginys, skirtas mokyklos 20-mečiui. D. Vaišnienė pasveikino mokyklos bendruomenę ir lietuvišką tapatybę puoselėjančius šio krašto žmones, padovanojo lituanistinių leidinių.

Lapkričio 30 d. Mykolo Romerio universitetas ir Kalbos komisija surengė septintą kalbai skirtą konferenciją „Specialybės kalba: gramatika ir logika“.

Gruodžio 27 d. Vilniaus universitete vyko Švietimo ir mokslo ministerijos rengiama tradicinė Metų paskaita lituanistams. Renginį kartu su Vilniaus universiteto Filologijos fakultetu, Lietuvių literatūros ir tautosakos, Lietuvių kalbos institutais, Lituanistų sambūriu rėmė Valstybinė lietuvių kalbos komisija.

Surengti 6 Kalbos komisijos strateginio planavimo darbo grupės pasitarimai, parengtas institucijos strateginis 2012–2014 m. veiklos planas ir strateginio 2013–2015 m. veiklos plano projektas, 2011 m. veiklos ataskaita.

Kalbos komisijos 2012 metų strateginiame plane numatyti darbai atlikti, planuoti rezultatai pasiekti. Svarbiausi veiksniai, padėję įgyvendinti užsibrėžtus uždavinius, buvo šie: racionalus žmogiškųjų išteklių ir asignavimų naudojimas, ilgametis norminamosios veiklos įdirbis, glaudus bendradarbiavimas su kitomis valstybės institucijomis, įvairių sričių specialistais ir kt.

Komisijos pirmininkė

Daiva Vaišnienė